

המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה קידושין באיסורי הנאה דרבנן ודאורייתא

דין המקדש באיסורי הנאה דאורייתא - משנה קידושין נו ע"ב

פסחים כא ע"ב, "עבר זמנו ... חוששין לקידושין"; פסחים ו ע"ב, "אמר רב יהודה ... לקידושין" (ז ע"א); תוס' ו ע"ב ד"ה משש; תוס' חולין ד ע"ב בד"ה מותר, "ונהי דאמרינן" עד הסוף

דין המקדש באיסורי הנאה דרבנן

קידושין נח ע"א, "אשכחינהו מר ... וחכמים אוסרים"; רשב"א שם ד"ה אלמא, בעיקר עד "שמעון כרב גידל"; רמב"ן שם ד"ה והא, וד"ה ויש; תוס' שם ד"ה אלמא; רא"ש שם ב:לא, "ומוכח בשמעתין ... ושעות דרבנן"; יחסי תנאים ואמוראים (דל' יהודה בן קאמאן אשכנזי), ערך "חייא" (ר' חייא בר יוסף, עמ' רפ) "גר' בראש גמ' בפ' כל שעה ... בעזרה מיבעיא לי"

רמב"ם הל' אישות ה:א, ובמ"מ וכו"מ שם

[תוספתא קידושין ד:ח; תוס' הרא"ש קידושין נח ע"א "והשתא משמע הכא ... חוששין לקידושין"]

ביטוד הדין דר' גידל

ספר הלכות גדולות סימן י - הלכות פסח פרק כל שעה עמוד קצח, "ואמר רב גידל ... לשעות דרבנן"; [ספר העיטור עשרת הדיברות - הלכות ביעור חמץ דף קכד טור ג, "לא נצרכה ... רבנן לקידושין"]

רש"י פסחים ז ע"א ד"ה דאיסורא, ד"ה אפילו

שו"ת הרשב"א חלק א סי' אלף קסו

[עוד מקורות בענין קידושין בפני עדים פסולים מדרבנן] - רמב"ם הל' אישות ד:ו; בעל העיטור אות ק קבלת העדות, "ובתשובות כל הני ... וכן דעת רבינו האי"; שו"ת זכרון יהודה (לר' יהודה בן הרא"ש) סי' פא, "ועוד כי רבנו אלפס ... חוששין לקידושין"; שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' קכה, "והטענה הנכונה ... עליו הראיה"

תוס' ר' פרץ ז ע"א ד"ה משש; פסקי ריא"ז פסחים פר' א הל' א סי' כ; מאירי ז ע"א ד"ה ואחר כך ריטב"א פסחים שם בד"ה דאמר "ואגב אורחיה ... קידושין ניהו ע"כ"; ריטב"א קידושין נו ע"ב ד"ה המקדש בערלה, עד "אינה מקודשת כלל"; ריטב"א עבודה זרה סג ע"א "אבל נראה לי ... הר"א הלוי ז"ל"

ל' בירושלמי קידושין א:א פנכתא קאן

שווי איסורי הנאה דאורייתא

פסחים לא ע"ב המשנה האחרונה; ובגמ' שם לב ע"א "איבעיא להו ... בזוזא משלם", ושם "תנן האוכל ... מותר בהנאה" חולין ד ע"א, "אמר רבא ישראל מומר ... מפני שהן מחליפין" (ע"ב); רש"י שם (ע"ב) ד"ה מפני; תוס' שם בד"ה מותר, "ונראה שפשוט ... בר דמים הוא"; ריטב"א שם ד"ה ומיהו מה, עד "למכרו ולהחליפו"; ראבי"ה חלב ב פסחים סי' טז "ויש אומרים שאף ... ותו לא מידי"

ירושלמי קידושין פ"ג סוף הל' ת, "מכרן וקידש ... בגזילה"; חידושי הרמב"ן קידושין נו ע"ב, ד"ה מכרן; [ר"ן על הרי"ף ע"ז ל ע"א באלפס ד"ה גרסי' ירושלמי]; ריטב"א שם ד"ה מכרן וד"ה הא דקתני; חידושי הרמב"ן חולין ד ע"א ד"ה אבל בירושלמי

בין איסורי הנאה דאורייתא לאיסורי הנאה דרבנן

גיטין כ ע"א, "גופא שלחו ... הנאה כשר"; [קצות החושן סי' ר ס"ק ה, עד "נתינה ודו"ק"]; ירושלמי קידושין א:א, "תני רבי חייא ... להשלים עליו"; פי' רידב"ז לירושלמי יבמות פרק יב הל' ג, ד"ה א"ל בתנאים; [שו"ת הרשב"א חלק א סי' תרג]; ב"ק עב ע"א, "א"ר שמעון ... וגמרן בפנים" (ע"ב); תוס' שם (ע"ב) ד"ה דאי

עיונים בדין קידושין באיסורי הנאה

ש"א כדרך הנאה, אפר איסור הנאה, אשה חולה וכו'

תוס' קידושין נו ע"ב ד"ה המקדש בערלה; רמב"ן שם ד"ה הא דתנן; רשב"א שם ד"ה המקדש; פסחים כט ע"א "דתניא האוכל חמץ ... קסבר אין פודין", ותוס' שם ד"ה אין (השנייה); תוס' ע"ז סב ע"א ד"ה בדמיהן, ובתוס' ר' יהודה מפאריש שם בד"ה מכרן "וא"ת בערלה ... שראוי לקנות בו חפץ"

תוס' רא"ש קידושין נו ע"ב שם ד"ה המקדש; קידושין נב ע"ב, המשנה עד "קדשים קלים אינה מקודשת", ובגמ' שם עד "לא קידש ש"מ"; [תוס' שם ד"ה המקדש], ותוס' הרא"ש שם ד"ה המקדש

ריטב"א קידושין נו ע"ב, ד"ה וכי תימא והא, וד"ה וכי תימא אכתי; [שיטה לא נודע למי שם ד"ה בערלה!]
מאירי קידושין נו ע"ב בד"ה זה שביארנו, "ויש שואלים" עד הסוף

אופנים אחרים של קידושין בדבר האסור לו ומותר לה

בנכסים שהמקדש אסר על עצמו בקונם - שו"ת הרשב"א חלק א סי' תשמו; וחלק ד סי' רב, "וכ"ת שאר איסורי הנאה ... בהן חובו" מכרן וקידש בדמיהן לשיטת רש"י שחילופי איס"ה אסורים למחליף - ר"ן על הרי"ף קידושין כג ע"א באלפס ד"ה מכרן

קידושין בדבר המותר לעלמא אך אסור לה
שו"ת הרשב"א חלק א סי' תרב

[דיונים חשובים באחרונים]

משנה למלך הל' אישות פרק ה הל' א
אבני מילואים סי' כח, ס"ק נד-נה

סיכומים:

מקורות אחדים בענין בעלות וזכייה באיסורי הנאה

סוכה לה ע"א, "של ערלה ... ממון גבוה הוא"; ריטב"א שם ד"ה ושל ערלה; ושם דף כט ע"ב, ד"ה עוד אמר הרב; ירושלמי סוכה ג:א, "שופר עכו"ם...בהנייה"
קצות החושן תו:ב, "ונראה בזה משום ... הפקר ודו"ק"

בענין לדידי שוה לי בדבר שאינו שוה פרוטה

ר"ן על הרי"ף קידושין ד ע"א באלפס בד"ה גרסי בגמ', "ומיהו משמע ... שניהם מודים"

¹ שיטה לנ"ל קידושין

בערלה. ואף על גב דשלא בדרך הנאה שרי לאתהנווי מינה, מיירי כגון אינה חולה²⁰, ולחולה נמי לא מציא לזבונה, דנהי דחולה מותר להתרפאות בה, אבל לית לה למשקל מינה דמי²¹.